

İSLAM HUKUKUNDA KÂDİNİN SİCİL KAYDI ALMA VE SAKLAMA YÖNTEMİ

RECORDING AND ARCHIVING OF REGISTERS KEPT BY MUSLIM JUDGES ACCORDING TO ISLAMIC JURISPRUDENCE

MUHAMMED ÇITAK

ARŞ. GÖR

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İSLAM İKTİSADI VE HUKUKU ANABİLİM DALI
m.citak@yahoo.fr

Öz:

Bu çalışma, İslam hukukunda kâdînin sicil kaydı alma ve saklama yöntemlerini ele almaktadır. İslam hukuku, insanların haklarını koruma konusunda önemli bir rol oynamaktadır ve mahkemeler bu süreçte merkezi bir konumdadır. Kâdîler, mahkemelerde taraflar arasındaki tartışmalara son vererek hükümler vermektedir. Ancak bazı durumlarda, verilen kararlara gelecekte yeniden başvurma ihtiyacı ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle, kâdîler, mahkemelerde verilen hükümleri sicillerde yazılı olarak saklamaktadır. Çalışma, kâdîlerin sicil tutma konusunda İslam hukukunun farklı mezhepleri arasında farklı görüşlere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Bazı mezhep imamı sicilinin kayıt altına alınmasının farzı kifaye (toplumun genel refahı için bir zorunluluk) olduğunu belirtirken, diğerleri bazı durumlarda bu tutmanın zorunlu olduğunu ifade etmektedir. Bu konuda kâdîlere bazı mezheplerde muhayyerlik (seçme özgürlüğü) tanındığı da belirtilmektedir. Çalışma ayrıca, sicillerin tutulmasının önemine ve saklanması nasıl gerçekleştirildiğine odaklanmaktadır. Siciller, gelecekteki başvurular ve bilgi ihtiyaçları için kaynak oluştururken, yazılı olarak muhafaza edilmektedir. Bu siciller, davayı kazanan tarafın haklarını koruma açısından büyük önem taşımaktadır. Kâdîler, bilgilerin kaydedilmesiyle birlikte herhangi bir karmaşa veya anlaşmazlık çıkmasının önüne geçmektedir. Sonuç olarak, çalışma, İslam hukuku açısından kâdînin sicil kaydı alma ve saklama yöntemlerinin önemine vurgu yapmaktadır. Bu uygulama, İslam'ın diğer alanlarında da gözlemlenebilir ve klasik fıkıh kitaplarında da önemli bir yer tutmaktadır. İslam mezhepleri arasında farklı görüşler olsa da sicil kaydı almanın ve sicillerin saklanması güçlü argümanlara dayandığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Anahtar kelimeler: İslam Hukuku, Kâdî, Sicil Kaydı, Mahkemeler, Saklama Yöntemleri.

Abstract:

This study deals with the Muslim judges methods of obtaining and retaining records in Islamic law. Islamic law plays an important role in protecting people's rights and courts play a central role in this process. Muslim judges issue judgements in courts, putting an end to disputes between parties. However, in some cases, there may be a need to reapply the judgements in the future. For this reason, Muslim judges kept the judgements rendered by the courts in written form in registers. The study emphasises that different schools of Islamic jurisprudence hold different views on the keeping of registers by judges. While some imams of some schools of Islamic jurisprudence state that the keeping of registers is fard al-kifaye (an obligation for the general welfare of society), others state that in some cases it is obligatory. It is also stated that in some sects, Muslim judges are granted freedom of choice in this regard. The study also focuses on the importance of keeping the registers and how they were maintained. The registers are preserved in written form as a source for future applications and information needs. These registers were of great importance in protecting the rights of the winning party. By recording the information, the Muslim judges prevented any confusion or disputes from arising. In conclusion, this study emphasises the importance of the Muslim judges methods of recording and storing records in Islamic law. This practice can also be observed in other areas of Islam and has an important place in classical fiqh books. Although there are different views among Islamic schools, it is concluded that there are strong arguments for taking and keeping records.

Keywords: Islamic Law, Muslim Judge, Registry Record, Courts, Storage Methods.

MAKALE TÜRÜ ARTICLE TYPE	GELİŞ TARİHİ RECEIVED	KABUL TARİHİ ACCEPTED	YAYIN TARİHİ PUBLISHED	ORCID NUMARASI ORCID NUMBER
Araştırma Makalesi/Research Article	15.10.2022	30.06.2023	01.07.2023	0000-0002-0486-686X
İNTİHAL/PLAGIARISM			DOI NUMARASI/DOI NUMBER	
Bu makale intihal tarama programıyla taranmıştır. This article has been scanned via a plagiarism software.			-	

ATIF/CITE AS

Çitak, Muhammed. "İslam Hukukunda Kâdînin Sicil Kaydı Alma ve Saklama Yöntemi / Recording and Archiving of Registers Kept by Muslim Judges According to Islamic Jurisprudence". *ilahiyat 10* (Haziran/June 2023): 67-75.

GİRİŞ

İslam tarihi boyunca, kâdiler yalnızca mahkemelerde görev almamış, aynı zamanda içtihat yaparak, çağın gerektirdiği meselelere çözüm bulmayı ve fetvalar vermeyi amaçlamışlardır. Örneğin, Ebû Hanife, kâdilerin edindikleri ilmin kaybolmasından duydukları endişe sebebiyle kâdilerin bir yıl süreyle görevde kalmasının ve ardından belli aralıklarla ilimle meşgul olmanın gerekliliğini vurgulamaktadır.¹ Bu bağlamda, bir kâdî, bir yıl süresince görev yaptıktan sonra görevinden alınır ve tekrar ilimle meşgul olur. Belirli bir süre geçtikten sonra ise, Sultan'ın inisiyatifleriyle kendisine tekrar kâdîlik görevi verilebilir.

Mahkemelerde, kâdiler alınan kararları tescil etmiş ve defter şeklinde kayıt altına almışlardır. Bu kayıtlara sicil denir. Sicil kaydı almanın birçok faydası bulunmaktadır. Bununla birlikte, kâdinin sicil kaydı alması zorunlu bir gereklilik değildir; isteğe bağlıdır. Kararı yazılı hale getirip kaydetme konusu tamamen kâdinin takdirine bağlı bir seçimdir. Ancak bazı durumlar, sicil kaydı almayı zorunlu kılabilir. Kararların yazılı bir şekilde sicil halinde tutulması her zaman fayda sağlar. Tarihsel olarak, sicil yalnızca davaların kaybedilmesinde değil, aynı zamanda alım, satım, hibe vb. durumlarda da kullanılmıştır. Bu siciller ve kâdilerin kaydedilen delilleri (sicillerde kayıt altına alınan hüccetler), alım, satım veya hibe gibi durumların ispatlanmasında değerli bir araç olmuştur.²

Sicilleri konu alan çalışmalar literatürümüzde mevcuttur; ancak bu çalışmaların çoğu, belirli bir döneme odaklanmış ve o döneme ait sicillerin içeriğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Özellikle Osmanlı dönemine ait siciller bu çalışmalarda yer almaktadır. Bununla birlikte, İslam Hukuku'ndaki temel kaynaklara dayanan ve konuyu bu çerçevede ele alan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle, dört büyük Sünnî fıkıh mezhebinin kaynaklarına sıkça başvurularak konu İslam hukuku perspektifinden ele alınmıştır. Ayrıca, mevcut çalışmalarda sicillerin tutulma zorunluluğu konusuna pek değinilmemiş, daha çok sicillerin içeriği üzerinde durulup tartışmalara odaklanılmıştır. Bu çalışma ise İslam hukuku çerçevesinde sicillerin tutulma zorunluluğu hakkında bilgi sunmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda, sicillerin tutulması gereken durumlarda nasıl tutulacakları ve nasıl saklanacakları konusunda açıklamalar yapılacaktır. Bu bağlamda, bu çalışma kâdilerin sicil kaydı alma zorunluluğunu ve sicillerin tutulması durumunda niteliklerini ve saklama yöntemlerini İslam hukuku perspektifinden değerlendirerek literatüre katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Aynı zamanda, bu çalışma günümüzde mahkemelerde kaydedilen olayların İslam hukukunun klasik metinlerinde yer alan uygulamalarla karşılaştırılmasına olanak sağlayarak, günümüz uygulamalarının İslam hukukunun klasik metinlerinde belirtilen yöntemlerle benzerliklerini ortaya koymaktadır. Bu şekilde, İslam hukukunun dinamizmi bir kez daha vurgulanmaktadır. Aslında, günümüz uygulamalarına bakıldığında, çoğunluğunun klasik fıkıh kitaplarında anlatılan metotlarla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kâdî, Arapça kökenli bir ism-i faildir ve fıkıhta, insanların aralarında çözemedikleri veya anlaşamadıkları konuları şer'î hükümlere başvurarak çözen kişiyi ifade eder.

¹ Hüsâmüddîn Ömer b. Abdilazîz b. Ömer b. Mâze Sadrüşşehid, *Şerhu Edebi'l-kâdî li'l-Hassâf*, nşr. Muhyî Hîlâl es-Sîrhân (Bağdad: Matbâ'tü'l-İrşad, 1397/1977), 1/258.

² Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. İdrîs b. Abdîrrahmân el-Mısırî Karâfi, *ez-Zahîre*, nşr. Muhammed Ebû Kûbza (Beyrut: Darü'l-Garbi'l-İslami, 1415/1994), 10/77.

Arapça'da (السجلات) kelimesi, (السجل) kelimesinin çoğuludur. Bu kelime, içinde yazılı bilgileri içeren ve saklanması amaçlanan kitaplara verilen isimdir.³ Hz. Peygamber'in (s.a.v.) şu hadisi, söz konusu kelimenin kitap anlamına geldiğini göstermektedir: *فَتَوَضَّعَ السِّجَالُ فِي كِفَّةٍ*⁴. Anlamı ise, "Sonra siciller (yani günahlarının yazılı olduğu büyük defterler) terazinin bir kefesine konulur." Kur'an-ı Kerim'de de bu anlamda kullanılmıştır: "Yazılı kâğıt tomarlarının dürülmesi gibi göğü düreceğimiz günü düşün..."⁵.

Fıkıhtaki anlamı ise, mahkemelerde alınan kararların tutulduğu ve bu kararlar doğrultusunda bazı belgelerin saklandığı defterlere verilen isimdir. Bu defterlere ayrıca "şer'iyye sicilleri" denir.⁶ Sicillerin yazıya aktarılması, zaman ve geleneklere göre değişebilir. Örneğin, İbn Nüceym döneminde, bir olay hakkında en az iki şahidin bulunması gerekmektedir. Bahsi geçen şahitler olayı yazıya aktardıktan sonra kâdî tarafından teslim alınır. Bu kayıtlara genellikle kâdî veya kâtib tarafından müdahale edilmeden tutulur. Sicillerin muhafazası ise sadece kâdînin gözetimi altında olmalıdır.⁷

Ayrıca, sicil kelimesiyle ilişkili olarak mahkeme ortamında kullanılan diğer kelimelere de değinmek uygun olacaktır:

- Mahzar: Taraflar arasında gerçekleşen olayların kaydedildiği belgelere verilen isimdir. Sanığın kabulü veya inkârı, davacının delili veya sanığın şüpheleri ortadan kaldıracak şekilde yaptığı yemin gibi unsurları içeren tutanakları kapsar. Sicilden farkı, sicilin sadece verilen hükmün metnini içermesidir.⁸
- Vesikâ: Sicil ve mahzar terimleri için de kullanılmaktadır.⁹
- Hücjet: Kâdî tarafından verilen hükmü içermeyen, ancak kâdî huzurunda tarafların yaptıkları kabulleri ve onayları içeren belgedir.¹⁰

2. KÂDİNİN SİCİL KAYDI ALMA ZORUNLULUĞU

Mahkemelerde alınan kararların yazıya geçirilmesi, yani sicillerin tutulması konusunda âlimler arasında farklı görüşler bulunmaktadır. Şafiiler, sicil tutulmasının farzı kifaye olduğunu belirtmişlerdir. Çünkü sicil kaydı almak, çelişkili durumlarda hakların korunmasına yardımcı olmaktadır.¹¹ Malikilere ve Hanefilere göre ise kâdînin sicil kaydı alma gibi bir zorunluluğu bulunmamaktadır. Çünkü kâdînin asıl görevi, hak sahibine haklarını ulaştırmaktır ve bu da şahitler aracılığıyla gerçekleşir. Taraflar sicil tutulmasını talep ederse, sicil kaydı için kullanılan kâğıtların ücretleri beytül-mal'dan karşılanması şartıyla yerine getirilir. Eğer beytül-mal'da

³ Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed el-Ensârî er-Rüveyfî İbn Manzûr, *Lisânu'l-Arab* (Beirut: Dârü's-Sadîr, 1414/1993), 11/326.

⁴ Muhammed b. İsâ b. Sevede Tirmizî, *es-Sünen*, nşr. Ahmed Muhammed Şakir & Muhammed Fuâd Abdülbâkî (Halep: Mektebetü Mustafa el-Bâbî'l-Halebî, 1395), 17 (No. 2639); Ebü Abdullah Muhammed b. Yezîd el-Kazvîni İbn Mâce, *es-Sünen*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî (Dâru İhyai'l-Kutubi'l-Arabiyye, ts.), 35 (No. 4300); Ebü Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî Hanbel, *el-Müsned*, nşr. Şu'ayb Al-Arna'ut & Adil Mürşid (Müessesetu'r-Risâle, 1421), 11/571 (No. 6994); Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî İbn Hibbân, *es-Sâhîh*, nşr. Şu'ayb Al-Arna'ut (Beirut: Müessesetu'r-Risâle, 1414/1993), 67 (No. 225).

⁵ *Kur'ân-ı Kerîm Meâli*, çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011), el-Enbiyâ 21/104.

⁶ Yunus Uğur, "Şer'iyye Sicilleri", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39/39/8.

⁷ Zeynüddîn b. İbrâhîm b. Muhammed İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-Raik* (Darü'l-Kitabi'l-İslâmî, ts.), 6/299.

⁸ Muhammed Emîn b. Ömer Âbidîn İbn Âbidîn, *Reddü'l-Muhtâr ale'd-Dürri'l-Muhtâr* (Beirut: Darü'l-Fikr, 1412/1992), 5/369.

⁹ Ebü Muhammed Muvaffakuddîn el-Cemmâli el-Makdisî İbn Kudâme, *el-Muğnî*, nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî & Abdülfettâh Muhammed el-Hulvî (Riyad: Darü Âlimu'l-Kütub, 1417/1997), 10/67.

¹⁰ Fahrettin Atar, "Şürût ve Sicillât", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39/39/270.

¹¹ Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Hamza el-Ensârî Remîlî, *Nihâyetü'l-Muhtâc* (Beirut: Darü'l-Fikr, 1404/1984), 8/320.

yeterli birikim bulunmazsa, sicil kaydı isteyen taraftan kâğıt ücreti tahsil edilir.¹² Her durumda, kâdînin sicil kaydı alma gibi bir zorunluluğu bulunmamaktadır.¹³ Hanbelilere göre ise, taraflardan biri veya her ikisi de kâdîden sicil kaydı alınmasını talep ederse, kâdînin sicil kaydı alma zorunluluğu bulunur. Örneğin, zekât veren bir kişi, zekât alıcısından zekâtı verdiği dair belge istediğinde, ilgili zekât alıcısının belge verme zorunluluğu vardır. Böylece başka bir zekât alıcısı gelip zekât talep ettiğinde, o belgeyle zekâtını verdiği kanıtlayabilir. Kâdînin tuttuğu sicillerde de bu şekilde değerlendirilir. Dolayısıyla herhangi bir olasılığa karşı, kâdînin sicil kaydı alması daha uygundur. Ayrıca, kâdînin sicil kaydı alma zorunluluğunu gerektiren diğer durumlar şunlardır:

- Davayı kazanan kişinin, kâdîden mahkemenin verdiği hükmü kayıt altına almasını istediği durumlarda;¹⁴
- Taraflardan birinin, dinî-hukukî hükümlere uygun olmama durumu söz konusu olduğunda, yani ehliyetinin geçici olmaması durumunda. Örneğin, taraflardan biri akıl hastası, kararsız veya baygın gibi niteliklere sahipse;¹⁵
- Eğer dava, Allah'ın haklarıyla ilgili bir had durumu veya vakıf ve fakirlere yönelik bir vasiyet gibi insanların haklarının bulunduğu durumlarda, sicil kaydı alma zorunluluğu vardır.¹⁶

Bahsedilen durumlarda, kâdînin sicil kaydı alması gerekmektedir. Dolayısıyla, çalışmanın devamında, sicillerin tutulmasını zorunlu hale getiren durumlara dayanarak, sicillerin tutulma ve saklama yöntemlerine yer verilecektir.

3. KÂDİNİN SİCİL KAYDI ALMA YÖNTEMİ

Mahkeme sürecinde, kâdînin sicil kaydı almasıyla ilgili bir dizi önemli unsur bulunmaktadır. Mahzarlar ve sicillerde, bilgilerin kısa ve öz olmaması gerekmektedir. Tam tersine, bilgiler detaylı bir şekilde ifade edilmelidir çünkü herhangi bir detay göz ardı edilmemelidir. Ayrıca, sicillerde yer alan yazıların açık, okunabilir ve anlaşılır olması önemlidir. Çünkü sicil kaydı alma, olası bir anlaşmazlık durumunda sicillere başvurarak söz konusu anlaşmazlığı sona erdirmeyi amaçlar. Dolayısıyla yazılar anlaşılabilir olmalıdır. Ayrıca, ilgili dönemde kullanılan yazı malzemelerinin, okunabilirlik açısından uygun ve yaygın olan malzemeler olması da önemlidir. Çünkü bunların dışında kalan malzemeler, yazının okunmasını engelleyebilir. Hanefilerin de bu konudaki görüşleri aynı doğrultudadır. Hanefilere göre, boşanma için bir yazı yazan kişi, yazının okunması ve anlaşılması açısından herhangi bir engel bulunmadığı sürece boşanma gerçekleşir. Ancak yazının okunması ve anlaşılması konusunda en küçük bir engel varsa, boşanma gerçekleşmez. Dolayısıyla sicillerin tutulmasında da aynı titizlik ve hassasiyet gösterilmelidir.¹⁷

4. MAHZARLARIN YAZILMA YÖNTEMİ

Mahzarları yazan kâtibin izlemesi gereken yol aşağıdaki gibi olmalıdır: Yazıya besmele ve hamdele ile başlanmalıdır. Daha sonra, davayı yargılayan mahkemenin bulunduğu bölgeyi belirttikten sonra davacının, babasının ve dedesinin isimleri kaydedilmelidir. Ardından, davacının kimlik bilgileri, mesleği, ait olduğu kabilesi, ikamet ettiği bölge, namazlarını kıldığı mescit vb. kişisel

¹² İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 10/67.

¹³ Burhânüddîn İbrâhîm b. Alî b. Muhammed el-Ceyyânî İbn Ferhûn, *Tebseratü'l-Hükkâm* (Kahire: Mektebetü'l-Külliyyâtî'l-Ezhriyye, 1406/1986), 1/138.

¹⁴ İbn Ferhûn, *Tebseratü'l-Hükkâm*, 1/138.

¹⁵ Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed İbn Hacer el-Heytemî, *Tuhfetü'l-Muhtâc* (Kahire: el-Mektebetü't-Ticâriyyetü'l-Kubrâ, 1357/1983), 10/140.

¹⁶ İbn Hacer el-Heytemî, *Tuhfetü'l-Muhtâc*, 10/140.

¹⁷ İbn Âbidîn, *Reddî'l-Muhtâr ale'd-Dürri'l-Muhtâr*, 3/246.

bilgileri yazıya geçirilmelidir. Ayrıca, davacının mahkemeye katılıp katılmadığı bilgisi de paylaşılmalıdır. Aynı şekilde, davalı ve şahitler için de aynı adımlar takip edilmelidir.

Daha sonra, kâtibin dava konusunu belirterek mahkemede yapılan ikrarlar, inkarlar, yeminler vb. bilgileri kaydetmesi gerekmektedir. Ayrıca, bu mahzarlarda, kâdînin adı ve mahzarların düzenlendiği tarih de kaydedilmelidir. Eğer mahkemede kâdî yerine bir naîbi görev yapıyorsa, bu durumda naîbin kişisel özellikleri de önce bahsedilen bilgilere ek olarak kaydedilmelidir.

Mahzarların kaleme alınmasında dikkate alınması gereken başka bir husus ise, bu mahzarların, davanın gerçekleştiği bölgenin adetlerine, geleneklerine ve terminolojisine uygun olması gerektiğidir.

5. SİCİLLERİN YAZILMA YÖNTEMİ

Siciller kaydedilirken mahzarlarında yer alan tüm bilgilerin belirtilmesi gerekmektedir. Bu kayıtlara ek olarak, davayı kaybeden tarafın, kâdînin itiraz için sağladığı imkân ve süre hakkında bilgi verilmelidir. Eğer bu süre içinde davayı kaybeden taraf itiraz ederse, kâdî bu bilgiyi sicile kaydeder. Ancak herhangi bir itiraz olmazsa, tarafın itiraz etmediği bilgisi de yazıya geçirilir. Ayrıca sicilde, davanın ve şahitlerin ifadeleri, bilgileri âlimlere sunulur ve bu ifadelerin geçerliliği hakkında bilgi paylaşılır.¹⁸

Sicilde yer alan tüm bilgiler, detaylarıyla birlikte belirtilmelidir. Örneğin, bir dava sonucunda karar açıklandığında, davanın sonucu ve davacı ile davalının isimleri açık bir şekilde ifade edilmelidir. Hiçbir belirsizlik olmamalıdır. Örneğin, Ahmet oğlu Mehmet'in Ali oğlu Hamza'ya karşı açtığı dava gibi net ifadeler kullanılmalıdır. Bu beyan aynı şekilde şahitler için de geçerlidir. Sadece "falan kişi katıldı" demek yeterli değildir, bu kişinin hem katıldığı hem de şahitlik yaptığı ifadeleri yer almalıdır.¹⁹

Ayrıca, söz konusu sicilin, davayı kazanan taraf için hukuki bir delil olduğu bilgisine de yer verilmelidir. Dava sona erdikten ve siciller kaydedildikten sonra, davanın sonucu belirtilir ve sicilin bir kopyası kâdîye sunulur. Kâdî, herhangi bir eksiklik olmadığından emin olur, gerektiğinde düzeltmeler yapar ve sonunda imzasını atarak mührünü vurur ve davayı sonuçlandırır. Ardından, sicil kaydı almayı talep eden tarafa veya davayı kazanan tarafa sicilin diğer bir kopyası verilir.²⁰

O günün koşullarına ve kâdînin isteğine göre, sicil kaydı alma konusunda kâdîler kâtiplere başvurabilmektedir. Ancak bu kâtiplerin dört şarta uyması gerekmektedir: Adalet sahibi olmaları, akıllı olmaları, fıkıh bilgisine sahip olmaları ve saygın bir kişi olmaları gerekmektedir. Ayrıca, kâdînin veya kâtipin sicilleri kaydederken ücret almasına izin verilmiştir.²¹

6. KÂDİNİN SİCİLLERİ SAKLAMA YÖNTEMİ

Kâdîler, mahkemelerde verilen hükümleri ve ilgili belgeleri sicillere kaydettikten sonra, bu sicillerin korunmasından sorumludurlar. Siciller, kâdîler için değerli emanetlerdir. Bu nedenle, bir kâdî göreve başladığında ilk yapması gereken şey, mahkemede alınan kararların kaydedildiği sicilleri teslim almaktır. Bu teslimat, önceki kâdînin görev süresi sona erdikten sonra, güvenilir kişilerin huzurunda gerçekleştirilir. Genellikle, yeni kâdî, güvenilir iki kişiyi eski kâdîye gönderir ve sicilleri onlardan teslim alır.²² Daha sonra, yeni kâdî, teslim aldığı sicilleri her konuyu ayrı ayrı

¹⁸ Nizamettin Burhânpûrlu (ed.), *el-Fetâva'l-Hindiyye* (Darü'l-Fikr, 1310/1892), 6/160-162.

¹⁹ Burhânpûrlu, *el-Fetâva'l-Hindiyye*, 6/160.

²⁰ Sadrüşşehid, *Şerhu Edebi'l-kâdî li'l-Hassâf*, 1/259.

²¹ Remlî, *Nihâyetü'l-Muhtâc*, 8/251.

²² Sadrüşşehid, *Şerhu Edebi'l-kâdî li'l-Hassâf*, 1/258.

sınıflandırarak düzenler. Bu düzenleme, gerektiğinde kolaylık sağlamak amacıyla yapılır. Son olarak, kâdî kendi mührünü sicillere vurur. Bu mühür sayesinde, siciller herhangi bir müdahale veya eksiklikten korunmuş olur. Bu şekilde siciller güvende tutulur ve saklanır.²³

Günün sonunda, kâdî, topladığı sicillere mührünü vurur. Bu sicilleri bir dosyada saklar. Bu işlem hem hafta sonunda hem de yıl sonunda gerçekleştirilir. Ardından, sicilleri içeren dosyaları mühürleyerek koruma altına alır. Daha sonra, bu mühürlü dosyaları kendi gözetimi altında, kilitli bir kasada veya sandıkta saklar. Dosyalara veya sicillere kimse, kâdînin izni veya denetimi olmadan erişemez.²⁴

Yukarıda bahsedilen tüm süreçlerin gerçekleştirilebilmesi için, kâdînin sicillere ve mahzarlara hâkim olması, kâtiplerini denetlemesi ve onlara güven vermesi önemlidir. Aksi takdirde, saklanan sicillerde şüphe oluşabilir.²⁵

7. SİCİLLERİN TEKRAR MÜRACAAT EDİLMESİ

Kâdînin sicil kaydı almasında en önemli unsur, gerektiğinde tekrar başvurulabilmesidir. Ancak zaman geçtikçe, bazı kâdîler olayları hatırlamayabilir veya kendi yazılarını tanıyamayabilirler. Bu durumda, sicillerin içeriğiyle hüküm vermek, âlimler arasında tartışmalı bir konu olmuştur. Ebû Hanife ve diğer çoğu fakih, kâdînin olayı hatırlamaması durumunda, kendi yazısı olsa bile, hatta o sicilin bir nüshası kendi koruması altında bile olsa, o sicilin içeriğiyle amel edilemeyeceğini savunmuşlardır. Ebû Yûsuf, İmam Muhammed, Hanbelîler ve Şâfiîler ise, eğer kâdînin elinde o sicilin bir nüshası ve üzerinde kendi mührü bulunuyorsa, olayı hatırlamasa bile, o sicilin içeriğiyle amel edebileceğini belirtmişlerdir.²⁶

Sicillere başvurulurken, kâdînin olayı hatırlamaması durumunda, fukahânın farklı görüşleri vardır. Şâfiîler ve Hanefîler, şahitlerin ifadelerinin bir etkisi olmayacağını savunurken, Mâlikîler, Hanbelîler, Ebû Yûsuf ve İmam Muhammed gibi Hanefî âlimleri, iki güvenilir şahidin söz konusu yazının o kâdiye ait olduğunu beyan etmeleri durumunda ifadelerinin kabul edileceğini belirtmişlerdir. Bu durumda, sicillerin içerdiği bilgilere dayanarak, kâdî hüküm verebilir.²⁷

SONUÇ

Bu çalışma, İslam Hukuku bağlamında kâdîlerin sicil kaydı alma ve saklama yöntemini incelemiştir. Araştırma sonucunda, sicil kaydı almanın ve sicillerin saklanması önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

İslam hukukunda, mahkemelerin ve kâdîlerin insanların haklarını koruma görevi olduğu açıktır. Bu nedenle, mahkemelerdeki olaylar ve verilen hükümler kayıt altına alınmalıdır. Sicil kaydı alma, geçmişteki hükümlere tekrar başvurulması gerektiğinde önemli bir referans noktası sağlar.

Farklı İslam mezhepleri arasında sicil kaydı alma konusunda farklı görüşler bulunmasına rağmen, genel olarak sicillerin tutulması ve muhafaza edilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Bu, mahkemelerdeki olayların ve nihai kararların doğru bir şekilde kaydedilmesini sağlar. Ayrıca, davayı kazanan tarafın haklarının korunması açısından da sicillerin büyük önemi vardır.

²³ Sadrüşşehid, *Şerhu Edebi'l-kâdî li'l-Hassâf*, 1/259.

²⁴ Ebû Bekir Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed Serahsî, *el-Mebsût* (Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, 1414/1993), 16/90.

²⁵ Sadrüşşehid, *Şerhu Edebi'l-kâdî li'l-Hassâf*, 3/73.

²⁶ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 10/67.

²⁷ Burhânpûrlu, *el-Fetâva'l-Hindiyye*, 3/340.

İslam'ın klasik metinlerinde sicil kaydı alma ve saklama yöntemine büyük bir önem verildiği görölmektedir. Bu, o dönemdeki sınırlı imkanlara rağmen mahkemelerin ve sicillerin önemli olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, İslam Hukuku bağlamında kâdîlerin sicil kaydı alma ve saklama yöntemi, adaletin sağlanması ve insanların haklarının korunması açısından kritik bir role sahiptir. Sicillerin doğru bir şekilde tutulması ve muhafaza edilmesi, gelecekteki ihtiyaçlara ve hukuki referanslara cevap verme konusunda önemli bir kaynak sağlar. Bu nedenle, kâdîlerin bu görevlerini titizlikle yerine getirmeleri ve İslam hukukunun temel prensiplerine bağlı kalmaları büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Kur'ân-ı Kerîm Meâli. çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 12. Basım, 2011.
- Atar, Fahrettin. "Şürût ve Sicillât". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/270-273. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Buhûtî, Mansûr b. Yûnus b. Salâhiddîn. *Keşşâfî'l-Kınâ*. 6 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kutubi'l-İlmiyye, ts.
- Burhânîpûrlu, Nizamettin (ed.). *el-Fetâva'l-Hindiyye*. 6 Cilt. Darü'l-Fıkr, 2. Basım, 1310/1892.
- Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî. *el-Müsned*. nşr. Şu'ayb Al-Arna'ut & Adil Mürşid. Müessesetu'r-Risâle, 1. Basım, 1421.
- Haydar, Ali Efendi (ed.). *Dürerü'l-Hükkâm Şerhu Mecelleti'l-Ahkâm*. 4 Cilt. Beyrut: Dârü'l Ceyl, 1. Basım, 1411/1991.
- İbn Âbidîn, Muhammed Emîn b. Ömer Âbidîn. *Reddü'l-Muhtâr ale'd-Dürri'l-Muhtâr*. 6 Cilt. Beyrut: Darü'l-Fıkr, 2. Basım, 1412/1992.
- İbn Ferhûn, Burhânüddîn İbrâhîm b. Alî b. Muhammed el-Ceyyânî. *Tebziratü'l-Hükkâm*. 2 Cilt. Kahire: Mektebetü'l-Külliyâti'l-Ezherriye, 1. Basım, 1406/1986.
- İbn Hacer el-Heytemî, Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed. *Tuhfetü'l-Muhtâc*. 10 Cilt. Kahire: el-Mektebetü't-Ticâriyyetü'l-Kubrâ, 1357/1983.
- İbn Hibbân, Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî. *es-Sâhîh*. nşr. Şu'ayb Al-Arna'ut. 18 Cilt. Beyrut: Müessesetu'r-Risâle, 2. Basım, 1414/1993.
- İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn el-Cemmâilî el-Makdisî. *el-Muğnî*. nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî & Abdülfettâh Muhammed el-Hulv. 15 Cilt. Riyad: Darü Âlimu'l-Kûtub, 3. Basım, 1417/1997.
- İbn Mâce, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî. *es-Sünen*. nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. 2 Cilt. Dâru İhyai'l-Kutubi'l-Arabiyye, ts.
- İbn Manzûr, Ebû'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed el-Ensârî er-Rüveyfî. *Lisânü'l-Arab*. 15 Cilt. Beyrut: Dârü's-Sadîr, 3. Basım, 1414/1993.
- İbn Nüceym, Zeynüddîn b. İbrâhîm b. Muhammed. *el-Bahrü'r-Raik*. 8 Cilt. Darü'l-Kitabi'l-İslâmî, 2. Basım, ts.
- Karâfî, Ebû'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. İdrîs b. Abdirrahmân el-Mısrî. *ez-Zahîre*. nşr. Muhammed Ebû Kûbza. 14 Cilt. Beyrut: Darü'l-Garbi'l-İslami, 1. Basım, 1415/1994.
- Mâverdî, Ebû'l-Hasen Alî b. Muhammed b. Habîb el-Basrî. *el-Hâvi'l-Kebîr*. nşr. Ali Muhammed Muavvaz & Âdil Ahmed Abdülmevcûd. 19 Cilt. Beyrut: Darü'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1. Basım, 1419/1999.
- Remlî, Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Hamza el-Ensârî. *Nihâyetü'l-Muhtâc*. 8 Cilt. Beyrut: Darü'l-Fıkr, 1404/1984.
- Sadrüşşehid, Hüsâmüddîn Ömer b. Abdilazîz b. Ömer b. Mâze. *Şerhu Edebi'l-kādî li'l-Hassâf*. nşr. Muhyî Hîlâl es-Sîrhân. 4 Cilt. Bağdad: Matbâ'tü'l-İrşad, 1. Basım, 1397/1977.
- Serahsî, Ebû Bekir Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed. *el-Mebsût*. 30 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, 1414/1993.

Tirmizî, Muhammed b. İsâ b. Sevde. *es-Sünen*. nşr. Ahmed Muhammed Şakir & Muhammed Fuâd Abdülbâkî. 5 Cilt. Halep: Mektebetü Mustafa el-Bâbî'l-Halebî, 2. Basım, 1395.

Uğur, Yunus. "Şer'iyte Sicilleri". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/8-11. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

